

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกรในอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

Production Condition of Rice for Farmers in Thungchang District, Nan Province

ชญานา พัฒนพรหม (Chayapa Pattanaprom)¹ นารีรัตน์ ซีระสาร (Nareerut Seerasarn)²

ปริชาติ ดิษฐกิจ (Parichat Dittakit)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ 2) สภาพการผลิตข้าว 3) ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าว 4) ความต้องการการส่งเสริมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าว 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตข้าวประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร ในปีการผลิต 2563 จำนวน 195 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาร์โรว์ ยามาเน่ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 132 ราย โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ และนำวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการจัดลำดับ ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 56.32 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประสบการณ์ในการผลิตข้าวเฉลี่ย 14.07 ปี พื้นที่ในการปลูกข้าวเฉลี่ย 8.70 ไร่ ปริมาณผลผลิตรวมทั้งหมดต่อปีเฉลี่ย 5,488.64 กิโลกรัม มีรายได้จากการผลิตข้าวของครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 65,178.18 บาท และมีรายจ่ายในการผลิตข้าวของครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 25,426.52 บาท จำนวนแรงงานทั้งหมดที่ใช้ในการผลิตข้าวเฉลี่ย 8.28 คน 2) สภาพพื้นที่เพาะปลูกเป็นที่ราบลุ่ม อัตรามลพิษพื้นที่ใช้เฉลี่ย 8.56 กิโลกรัมต่อไร่ มีการใช้ปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์ในการผลิต และเกษตรกรทั้งหมดยังไม่ได้ขอรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและมาตรฐานอินทรีย์ 3) เกษตรกรมีระดับความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวในระดับมากที่สุด ในประเด็นการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน และการใช้เครื่องจักรกลช่วยในการปลูก 4) ความต้องการการส่งเสริมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวในระดับมากที่สุด ในประเด็นความรู้เรื่องแหล่งน้ำ ความรู้เรื่องพื้นที่ปลูก 5) เกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับการผลิตข้าวในประเด็น การเก็บเกี่ยว การเตรียมเมล็ดพันธุ์ การปลูกและการดูแลรักษาผลผลิต โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรมีการเตรียมพื้นที่ปลูกให้เหมาะสม เกษตรกรควรมีการจัดเก็บเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ ควรใส่ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดิน และควรส่งเสริมความรู้ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช

คำสำคัญ เทคโนโลยี การผลิตข้าว มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

¹ นักศึกษาหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

chayapa.onepiece@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ แขนงวิชาส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

nareerut.see@stou.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ แขนงวิชาส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช parichat.

dit@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study 1) social and economic conditions, 2) the conditions of rice production, 3) the knowledge of use of rice production technology, 4) Needs for Agricultural Extension 5) problems and suggestions of rice production technology. The population consisted of 195 Rice farmers in Thung Chang District, Nan Province who registered with the Department of Agricultural Extension in the production year of 2020. Data were collected from 132 samples which calculated based on Taro Yamane formula with the error value of 0.05 by simple random sampling. Structured interviews were used for data collection. Statistics used for analyzing data were frequency, percentage, minimum, maximum, mean, standard deviation and ranking. The results indicated the following: 1) Most of the farmers were male with average of age 56.32 years and graduated primary school level. The average experience in rice production was 14.07 years. The average rice cultivation area was 8.70 rai. The averaged total annual production yields were 5,488.64 kg. The average annual household rice production income was 65,178.18 baht. The average annual household on rice expenditure was 25,426.52 baht. The average total number of labor used in rice production was 8.28 persons 2) The cultivated area was on lowland. The average seeds rate used was 8.56 kg/rai. Chemical and organic fertilizers were used for production. Farmers were not applied for GAP and organic certification at all. 3) Farmers had the highest level of knowledge on using rice production technology on the issue of use of fertilizer according to soil analysis values and the use of machinery to assist there planting. 4) Needs for Agricultural Extension of rice production technology at the highest level on the issue of water resources and cultivation areas knowledge. 5) Farmers were problems with technology adoption on the issue of harvesting seed preparation planting and maintenance of produce. The extension staff should prepare the planting area appropriately, seed storage should be of good quality, chemical fertilizers should be applied according to soil analysis values. And would extension knowledge of pest control

Keywords: Technology, Rice production, Good agricultural practice standard

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

บทนำ

ข้าวเป็นพืชอาหารที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งของโลก โดยเฉพาะประเทศในแถบทวีปเอเชียที่นิยมรับประทานข้าวเป็นอาหารหลัก ดังนั้น การผลิต การบริโภคและการค้าข้าวส่วนใหญ่จึงอยู่ในทวีปเอเชีย แต่ผลผลิตข้าวส่วนใหญ่่มักจะใช้ในการบริโภคภายในประเทศเท่านั้น ทำให้มีข้าวเพียงร้อยละ 6 ที่เข้าสู่ตลาดการค้าข้าวระหว่างประเทศ โดยประเทศที่มีบทบาทมากที่สุดในการส่งออกข้าว คือ อินเดีย รองลงมาคือ เวียดนาม ไทย ปากีสถาน และสหรัฐอเมริกา ตามลำดับ โดยประเทศไทยส่งออกข้าวปีละประมาณ 5.72 ล้านตัน เป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 17.29 ของการส่งออกข้าวทั้งหมดทั่วโลก (สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย, 2563)

ประเทศไทย มีพื้นที่ทำนาประมาณ 69.409 ล้านไร่ นาปี 59.884 ล้านไร่ นาปรัง 9.525 ล้านไร่ ผลผลิตรวม 30.865 ล้านตัน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563) ปัญหาการลดลงของแรงงานภาคการเกษตรเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ค่าจ้างแรงงานในภาคเกษตรเพิ่มขึ้นและมีผลต่อต้นทุนการผลิตข้าวที่สูงขึ้นตามมา ส่งผลให้มีการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวและเครื่องจักรกลการเกษตรทดแทนแรงงานในการผลิตข้าวเพิ่มมากขึ้น แม้นัยหนึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นวิวัฒนาการที่ก้าวไปข้างหน้าของภาคการผลิตข้าวของไทย และเป็นการปรับตัวเพื่อให้เกิดการประหยัดต้นทุนและช่วยเสริมสร้างให้ข้าวไทยแข่งขันได้ในเวทีการค้าโลกในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาก็ตาม แต่การที่เกษตรกรเป็นผู้จ้างในขั้นตอนของกิจกรรมการผลิตมากขึ้นได้มีผลทำให้ผลตอบแทนสุทธิที่ของครัวเรือนลดลง จังหวัดน่าน มีเนื้อที่ปลูกข้าว 309,797 ไร่ โดยเกษตรกร 54,636 ครัวเรือน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563) วิธีการผลิตข้าวปรับเปลี่ยนจากการปลูกเพื่อการบริโภคอย่างเดียว มาเน้นการปลูกเพื่อการค้า นอกจากนั้นจังหวัดได้ให้ความสำคัญกับการผลิตข้าวให้ได้คุณภาพ และให้ผลผลิตสูง โดยได้มีการส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีการผลิตข้าวเข้ามาปรับใช้ในพื้นที่ เพื่อให้การผลิตมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตำบลและ เป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของอำเภอทุ่งช้าง เป็นที่ตั้งของศูนย์ข้าวชุมชน และแปลงใหญ่ข้าวของอำเภอทุ่งช้าง จึงมีความต้องการที่จะนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมเข้ามาปรับใช้ในการผลิตและให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เพื่อลดต้นทุน และเพิ่มผลผลิต จากสภาพปัญหาดังกล่าว

ดังนั้นจึงต้องการศึกษาเรื่อง สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกรในอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบในการวางแผนงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ เพื่อให้ทราบถึงความต้องการของเกษตรกร เพื่อนำไปปรับปรุงการส่งเสริมการผลิตข้าวของเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

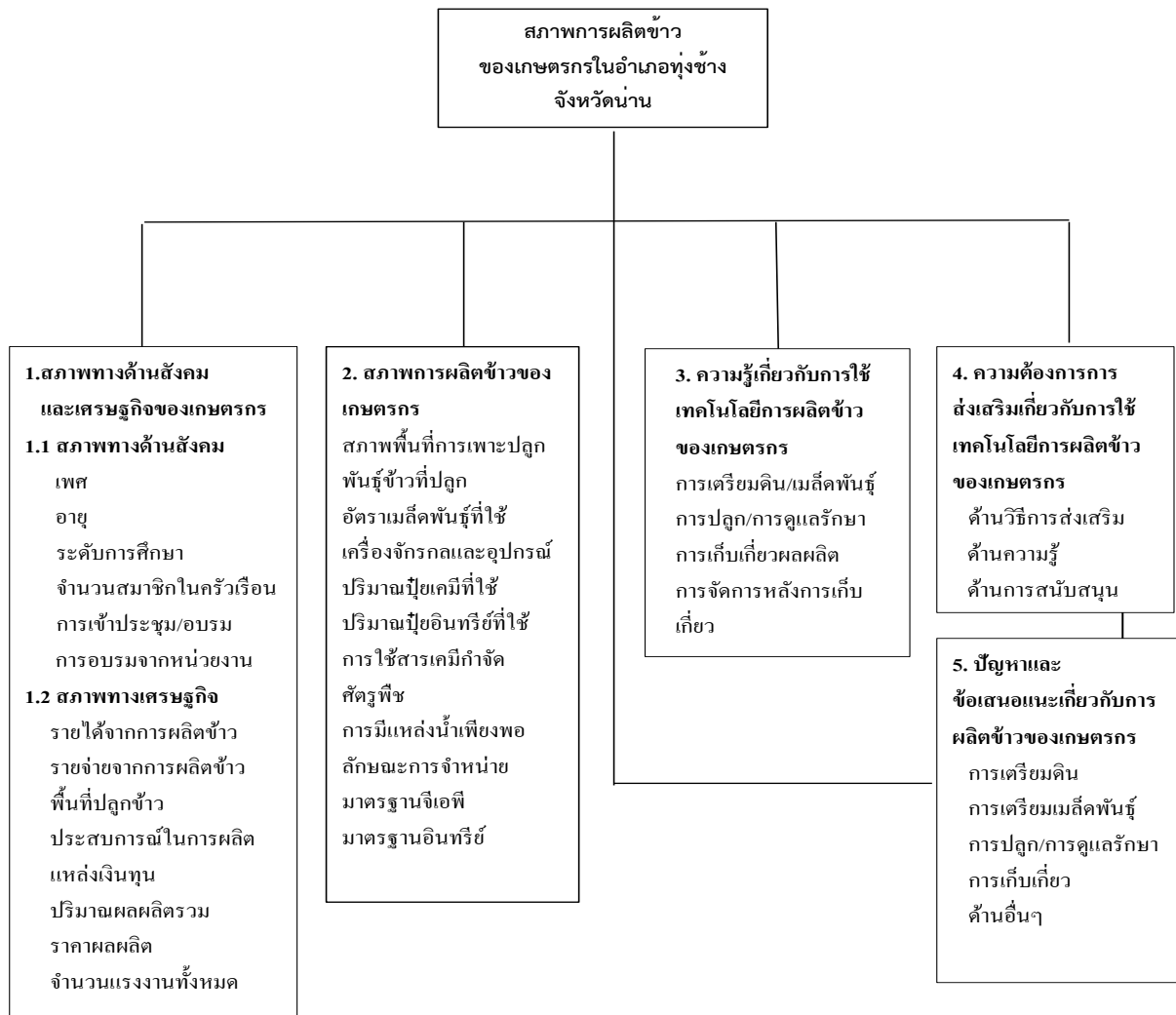
วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษา

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
2. สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกร
3. ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวของเกษตรกร
4. ความต้องการการส่งเสริมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวของเกษตรกร
5. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตข้าวของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ตอนที่ 2 สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกร ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวของเกษตรกร ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวของเกษตรกร ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตข้าวของเกษตรกร โดยนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายกันกับกลุ่มเป้าหมาย ในพื้นที่ตำบลและ จำนวน 30 ตัวอย่าง และนำไปทดสอบหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง ตอนที่ 3 4 และ 5

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11 The 11th STOU National Research Conference

ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง 0.830 0.824 และ 0.818 ตามลำดับ ซึ่งถือว่าเครื่องมือมีความเที่ยง ประชากร คือ เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ข้าว อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 195 ราย ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร 2563 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของทาร์ยามานะ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 132 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา

ผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

1.1 สภาพทางสังคมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 64.4 เป็นเพศชาย และร้อยละ 35.6 เป็นเพศหญิง เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 56.32 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 82.6 จบการศึกษาด้านต่ำกว่าปริญญาตรี รองลงมา ร้อยละ 17.4 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ตามลำดับ เกษตรกรมีสมาชิกครัวเรือนเฉลี่ย 3.92 คน มีการเข้าประชุม/อบรมแปลงใหญ่เฉลี่ย 1.94 ครั้งต่อปี โดยได้รับการอบรมจากสำนักงานเกษตรอำเภอยางชุมน้อย 100.0

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีรายได้จากการผลิตข้าวของครัวเรือนต่อปี เฉลี่ย 65,178.18 บาท มีรายจ่ายจากการผลิตข้าวของครัวเรือนต่อปี เฉลี่ย 25,426.52 บาท เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ย 8.70 ไร่ ลักษณะการถือครองที่ดินสำหรับปลูกข้าว พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 100.0 เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ เกษตรกรมีประสบการณ์ในการผลิตข้าวเฉลี่ย 14.07 ปี เกษตรกร ร้อยละ 100.0 มีแหล่งเงินทุนของตนเอง เกษตรกรมีปริมาณผลผลิตรวมเฉลี่ย 5,488.64 กิโลกรัม ราคาผลผลิตเฉลี่ย 12 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรมีจำนวนแรงงานทั้งหมดที่ใช้ในการผลิตข้าว เฉลี่ย 8.28 คน

2. สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกรในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรทั้งหมดมีสภาพพื้นที่เพาะปลูกเป็นที่ราบลุ่ม โดยปลูกข้าวพันธุ์สันป่าตอง 1 ทั้งหมด มีอัตราเมล็ดพันธุ์ที่ใช้เฉลี่ย 8.56 กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกรร้อยละ 100.0 มีเครื่องจักรกลหรืออุปกรณ์การเกษตรในการเตรียมดิน คือ รถไถเดินตาม มีปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีในการผลิตเฉลี่ย 22.35 กิโลกรัมต่อไร่ มีปริมาณปุ๋ยอินทรีย์ที่ใช้ในการผลิตเฉลี่ย 52.27 กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกร ร้อยละ 47.0 มีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในการผลิต และเกษตรกร ร้อยละ 53.0 ไม่มีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในการผลิต ร้อยละ 41.7 มีความถี่ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในการผลิตจำนวน 2 รอบต่อปี และร้อยละ 5.3 มีความถี่ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในการผลิตจำนวน 1 รอบต่อปี เกษตรกร ร้อยละ 100.0 มีแหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อการผลิตตลอดทั้งปี โดยเกษตรกรในพื้นที่ต้องอาศัยน้ำฝนในการทำนาปีเพียง 1 ครั้งเท่านั้น ลักษณะการจำหน่ายผลผลิต พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 100.0 นำผลผลิตไปจำหน่ายจากรับซื้อด้วยตนเอง มาตรฐานการผลิต พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 100.0 ยังไม่ได้ขอรับรองมาตรฐาน GAP และมาตรฐานอินทรีย์

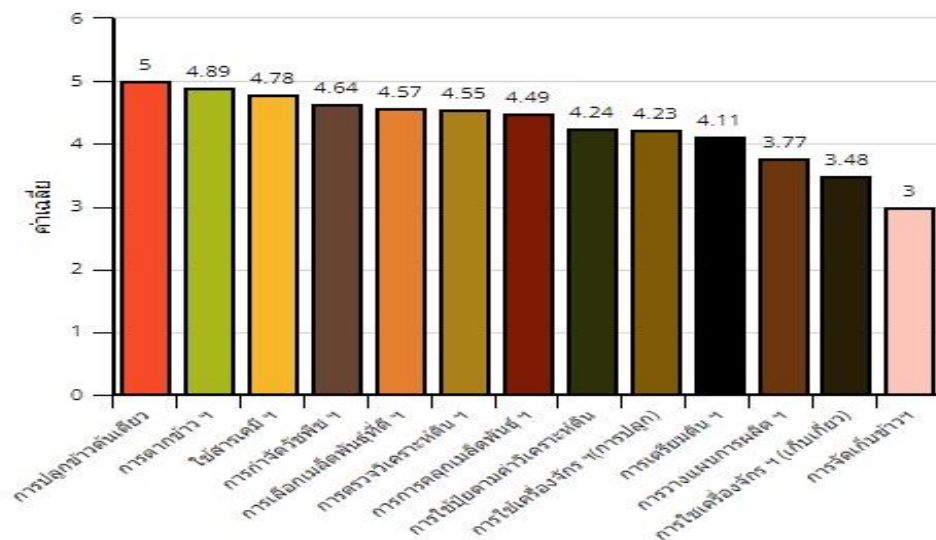
3. ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวของเกษตรกรในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

เกษตรกรมีระดับความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวในระดับ มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.29) คือ การปลูกข้าวต้นเดียว (ค่าเฉลี่ย 5.00) การตากข้าวให้อยุ่ในระดับความชื้นมาตรฐาน 13-15 เปอร์เซ็นต์ (ค่าเฉลี่ย 4.89) ใช้สารเคมีป้องกันกำจัดโรคพืช ให้ถูกต้องตามอาการของโรคและแมลงและใช้ตามที่ฉลากระบุ (ค่าเฉลี่ย 4.78) การกำจัดวัชพืชรากก่อนการเพาะปลูก (ค่าเฉลี่ย 4.64) การตรวจวิเคราะห์ดินก่อนการปลูก เพื่อวางแผนการบำรุงดิน (ค่าเฉลี่ย 4.57) การเลือกเมล็ดพันธุ์ที่ดีปลอดโรค และตรงตามสายพันธุ์ ไม่มีสิ่งเจือปน (ค่าเฉลี่ย 4.55) การคลุมเมล็ดพันธุ์ด้วยสารเคมีป้องกันกำจัดโรคพืช หรือสารชีวภัณฑ์ก่อนปลูก (ค่าเฉลี่ย 4.49) ใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน (ค่าเฉลี่ย 4.24) การใช้เครื่องจักรกลช่วยในการปลูก (ค่าเฉลี่ย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

4.23) การเตรียมดินก่อนการปลูก เช่น การไถดะ, การไถพรวน เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย 4.11) การวางแผนการผลิต เช่น รอบการใส่ปุ๋ย, การใช้สารป้องกันกำจัดโรคพืช เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย 3.77) การใช้เครื่องจักรกลช่วยในการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 3.48) และจัดเก็บข้าวในท้องที่สะอาด ปลอดภัยและแมลง (ค่าเฉลี่ย 3.00) ตามลำดับ

ภาพที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวของเกษตรกรในอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

4. ความต้องการการส่งเสริมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวของเกษตรกรในอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

โดยผู้วิจัยจะศึกษาความต้องการของเกษตรกรใน 3 ด้านที่อาจมีผลต่อการนำเทคโนโลยีไปใช้ในแปลงของตนเอง โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านวิธีการส่งเสริม พบว่า เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริม ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.77) ได้แก่ การสื่อสารแบบกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 5.00) คือ การฝึกอบรมเรื่องการผลิตข้าว (ค่าเฉลี่ย 5.00) การไปศึกษาดูงานเรื่องการผลิตข้าว (ค่าเฉลี่ย 5.00) การให้จัดการสาธิตเรื่องการผลิตข้าว (ค่าเฉลี่ย 5.00) และต้องการเข้าร่วมการสัมมนาเรื่องการผลิตข้าว (ค่าเฉลี่ย 5.00) การสื่อสารแบบมวลชน (ค่าเฉลี่ย 4.98) ได้แก่ การรับความรู้เรื่องการผลิตข้าว ผ่านทางรายการโทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 5.00) การรับความรู้ เรื่องการผลิตข้าว ผ่านทางวารสาร นิตยสาร ป้ายประกาศ โปสเตอร์และแผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย 5.00) การให้ใช้สื่อออนไลน์ ในการให้ความรู้ เรื่องการผลิตข้าว เช่น Facebook, Twitter, You tube, Wikis, Blogs (ค่าเฉลี่ย 5.00) การให้ใช้สื่อผสม 2 สื่อขึ้นไปในการให้ความรู้ เรื่องการผลิตข้าว (ค่าเฉลี่ย 5.00) และการรับความรู้เรื่องการผลิตข้าวผ่านทางวิทยุกระจายเสียง (ค่าเฉลี่ย 4.90) ตามลำดับ และการสื่อสารรายบุคคล (ค่าเฉลี่ย 4.33) ได้แก่ การให้เจ้าหน้าที่เข้าไปแนะนำให้ความรู้เรื่องการผลิตข้าว (ค่าเฉลี่ย 5.00) การให้เจ้าหน้าที่ส่งข้อความหรือพูดคุยผ่านข้อความทางโทรศัพท์มือถือ (line) เพื่อแนะนำความรู้เรื่องการผลิตข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.97) การให้เจ้าหน้าที่ส่งสัญญาณภาพและเสียง (video call) เพื่อแนะนำความรู้เรื่องการผลิตข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.96) การให้เจ้าหน้าที่ติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์เพื่อแนะนำความรู้เรื่องการผลิตข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.70) และการให้เจ้าหน้าที่ติดต่อทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) เพื่อแนะนำความรู้เรื่องการผลิต

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

ข้าว (ค่าเฉลี่ย 2.00) ตามลำดับ ด้านความรู้ (ค่าเฉลี่ย 5.00) ได้แก่ ความรู้เรื่องแหล่งน้ำในการผลิต (ค่าเฉลี่ย 5.00) ความรู้เรื่องพื้นที่ปลูก (ค่าเฉลี่ย 5.00) ความรู้เรื่องการใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 5.00) ความรู้เรื่องการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 5.00) และความรู้เรื่องการรักษาเกี่ยวและการรวบรวมผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 5.00) ด้านการสนับสนุนพบว่า เกษตรกรมีความต้องการการสนับสนุน ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.96) คือ ต้องการเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี (ค่าเฉลี่ย 5.00) ต้องการแหล่งน้ำในการผลิต (ค่าเฉลี่ย 5.00) ต้องการเครื่องจักรในการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 5.00) และสารชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดโรคและแมลง (ค่าเฉลี่ย 5.00) และเกษตรกรมีความต้องการให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ (ค่าเฉลี่ย 4.86) ตามลำดับ

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตข้าวของเกษตรกร

5.1 ปัญหาเกี่ยวกับการผลิตข้าวของเกษตรกร โดยได้แบ่งไว้ 5 ประเด็น ดังนี้ ปัญหาด้านอื่นๆ ได้แก่ ราคาผลผลิตตกต่ำ ค่าจ้างแรงงานสูง ขาดเงินลงทุน ปริมาณผลผลิตต่ำ แหล่งจำหน่ายผลผลิตมีจำนวนน้อย (ค่าเฉลี่ย 4.24) ปัญหาด้านการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 4.33) ปัญหาด้านการเตรียมเมล็ดพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย 3.69) ปัญหาด้านการปลูกและการดูแลรักษา (ค่าเฉลี่ย 3.02) และปัญหาด้านการเตรียมดิน (ค่าเฉลี่ย 2.41) ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แยกแต่ละด้านแบบไม่เรียงลำดับค่าเฉลี่ย ผลปรากฏดังต่อไปนี้

5.1.1 ปัญหาด้านการเตรียมดิน พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.41) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็นย่อย พบว่า มีปัญหาในระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ ขาดแคลนเครื่องจักรในการเตรียมดิน (ค่าเฉลี่ย 2.98) ปัญหาในระดับน้อย มี 3 ประเด็น คือ การเก็บตัวอย่างดินเพื่อส่งวิเคราะห์มีความยุ่งยาก (ค่าเฉลี่ย 2.45) ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ (ค่าเฉลี่ย 2.33) และพื้นที่ปลูกไม่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 1.89) ตามลำดับ

5.1.2 ปัญหาด้านการเตรียมเมล็ดพันธุ์ พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.69) โดยเมื่อพิจารณาเป็นประเด็นย่อย พบว่า ปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด มี 1 ประเด็น คือ เมล็ดพันธุ์มีราคาแพง (ค่าเฉลี่ย 4.66) ปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง มี 2 ประเด็น คือ เมล็ดพันธุ์ไม่ได้มาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 3.31) และเมล็ดพันธุ์มีโรคและแมลงปนมากับเมล็ดพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย 3.09) ตามลำดับ

5.1.3 ปัญหาด้านการปลูกและการดูแลรักษา พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.02) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็นย่อย พบว่า ปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด มี 2 ประเด็น คือ ขาดแคลนแรงงานคน (ค่าเฉลี่ย 5.00) สารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืชมีราคาแพง (ค่าเฉลี่ย 4.85) ปัญหาอยู่ในระดับน้อย มี 3 ประเด็น คือ พื้นที่ปลูกมีโรคและแมลงศัตรูพืชมาก (ค่าเฉลี่ย 2.42) การใส่ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดินยุ่งยากและแม่ปุ๋ยมีราคาแพง (ค่าเฉลี่ย 2.23) พื้นที่ปลูกมีวัชพืชนานแน่น (ค่าเฉลี่ย 2.15) และปัญหาอยู่ในระดับน้อย มี 1 ประเด็น คือ ไม่มีความรู้ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช (ค่าเฉลี่ย 1.46)

5.1.4 ปัญหาด้านการเก็บเกี่ยว พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.33) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็นย่อย พบว่า ปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด มี 4 ประเด็น คือ ขาดแคลนแรงงานคนเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 5.00) ไม่มีเครื่องจักรเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 4.53) การคมนาคมขนส่งไม่สะดวก (ค่าเฉลี่ย 4.50) ผลผลิตมีความชื้นสูง (ค่าเฉลี่ย 4.49) และปัญหาอยู่ในระดับมาก มี 1 ประเด็น คือ ขาดผู้จ้างที่เหมาะสมในการเก็บรักษา (ค่าเฉลี่ย 3.14)

5.1.5 ปัญหาด้านอื่นๆ ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.24) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็นย่อย พบว่า ปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด มี 4 ประเด็น คือ ราคาผลผลิตตกต่ำ (ค่าเฉลี่ย 5.00) แหล่งจำหน่ายผลผลิตมีจำนวนน้อย (ค่าเฉลี่ย 5.00) ค่าจ้างแรงงานสูง (ค่าเฉลี่ย 5.00) ขาดเงินลงทุน (ค่าเฉลี่ย 5.00) ปัญหาอยู่ในระดับมาก มี 1 ประเด็น คือ ปริมาณผลผลิตต่ำ (ค่าเฉลี่ย 3.43) และปัญหาอยู่ในระดับน้อย มี 1 ประเด็น คือ การส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ไม่ทั่วถึง (ค่าเฉลี่ย 2.02)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

5.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตข้าวของเกษตรกร โดยได้แบ่งไว้ 4 ประเด็น ดังนี้ คือ ข้อเสนอแนะด้านการปลูกและการดูแลรักษา (ค่าเฉลี่ย 5.00) ข้อเสนอแนะด้านการเตรียมดิน (ค่าเฉลี่ย 5.00) ข้อเสนอแนะด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.88) และข้อเสนอแนะด้านการเตรียมเมล็ดพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย 4.64) ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แยกแต่ละด้านแบบไม่เรียงลำดับค่าเฉลี่ย ผลปรากฏดังต่อไปนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะด้านการเตรียมดิน พบว่า ในภาพรวมมีข้อเสนอแนะอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.64) คือ ควรเก็บตัวอย่างดินเพื่อส่งวิเคราะห์ (ค่าเฉลี่ย 5.00) ควรมีเครื่องจักรในการเตรียมดิน (ค่าเฉลี่ย 4.55) และควรมีการเตรียมพื้นที่ปลูกให้เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 4.37) ตามลำดับ

5.2.2 ข้อเสนอแนะด้านการเตรียมเมล็ดพันธุ์ พบว่า ในภาพรวมมีข้อเสนอแนะอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 5.00) คือ การจัดเก็บเมล็ดพันธุ์ต้องมีคุณภาพ (ค่าเฉลี่ย 5.00) และเมล็ดพันธุ์ไม่ควรมีโรคและแมลงปนมากับเมล็ดพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย 5.00)

5.2.3 ข้อเสนอแนะด้านการปลูกและการดูแลรักษา พบว่า ในภาพรวมมีข้อเสนอแนะอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 5.00) คือ ควรใส่ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดิน (ค่าเฉลี่ย 5.00) ควรสนับสนุนสารเคมีป้องกันกำจัดโรคพืช (ค่าเฉลี่ย 5.00) และควรส่งเสริมความรู้ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช (ค่าเฉลี่ย 5.00)

5.2.4 ข้อเสนอแนะด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิต พบว่า ในภาพรวมมีข้อเสนอแนะอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.88) คือ ควรมียุ้งฉางในการเก็บรักษาที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 5.00) ควรมีการจัดเก็บผลผลิตให้มีความชื้นมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 4.96) ควรระบบการคมนาคมขนส่งที่สะดวก (ค่าเฉลี่ย 4.89) และควรมีเครื่องจักรเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 4.68) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกรในอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปราย ดังนี้

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

เกษตรกรส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 56.32 ปี จบการศึกษต่ำกว่าระดับปริญญาตรี และมีสมาชิกครัวเรือนเฉลี่ย 3.92 คน ซึ่งใกล้เคียงกับ ชุมวิภา รุ่งกาจ (2555) ที่ศึกษาเรื่อง การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวตามกระบวนการโรงเรียนชาวนาของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวในจังหวัดอ่างทอง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ มีอายุเฉลี่ย 52.07 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนรวมตนเอง เฉลี่ย 3.92 คน เกษตรกรผู้ปลูกข้าวอำเภอทุ่งช้างมีการเข้าประชุม/อบรมแปลงใหญ่เฉลี่ย 1.94 ครั้งต่อปี โดยเกษตรกรทั้งหมดได้รับการอบรมจากสำนักงานเกษตรอำเภอ เกษตรกรมีรายได้จากการผลิตข้าวของครัวเรือนต่อปี เฉลี่ย 65,178.18 บาท มีรายจ่ายจากการผลิตข้าวของครัวเรือนต่อปี เฉลี่ย 25,426.52 บาท เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ย 8.70 ไร่ ลักษณะการถือครองที่ดินสำหรับปลูกข้าว พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100.0 เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ มีประสบการณ์ในการผลิตข้าว เฉลี่ย 14.07 ปี แหล่งเงินทุนของเกษตรกรสำหรับการผลิตข้าว เกษตรกร ร้อยละ 100.0 มีแหล่งเงินทุนของตนเอง เกษตรกรมีปริมาณผลผลิตรวมเฉลี่ย 5,488.64 กิโลกรัม ราคาผลผลิตเฉลี่ย 12 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรมีจำนวนแรงงานทั้งหมดที่ใช้ในการผลิตข้าว เฉลี่ย 8.28 คน กล่าวโดยสรุป เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ แต่มีประสบการณ์ในการผลิตค่อนข้างมาก มีการอบรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ในกระบวนการผลิตขาดแรงงานภาคการเกษตร จึงควรมีการส่งเสริมความรู้ในการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวอย่างมีประสิทธิภาพ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

เพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนแรงงานคน ลดต้นทุนการผลิต มีการจัดให้มีการอบรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดให้มีแปลงสาธิต ศูนย์เรียนรู้ และเกษตรกรต้นแบบ เป็นต้น ซึ่งจะเป็ต้นแบบในการศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้การผลิตข้าวให้ผู้ที่มีความสนใจ

2. สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกร

สภาพพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดเป็นที่ราบลุ่ม เกษตรกรปลูกข้าวพันธุ์สันป่าตอง 1 เนื่องจากการได้รับการส่งเสริมจาก ศูนย์วิจัยข้าวแพร่ ซึ่งข้าวสันป่าตอง 1 ค่อนข้างต้านทานต่อโรคไหม้และโรคขอบใบแห้งมากกว่าข้าวพันธุ์พื้นเมืองที่เคยปลูก โดยอัตราเมล็ดพันธุ์ที่ใช้เฉลี่ย 8.56 กิโลกรัมต่อไร่เนื่องจากเป็นนาดำ และเกษตรกรทั้งหมดมีเครื่องจักรกลในการเตรียมดิน คือ รถไถเดินตาม เกษตรกรมีปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีในการผลิตเฉลี่ย 22.35 กิโลกรัมต่อไร่ และมีปริมาณการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในการผลิตเฉลี่ย 52.27 กิโลกรัมต่อไร่ โดยเกษตรกรมีการจัดทำปุ๋ยหมักในนามของกลุ่มแปลงใหญ่ จึงมีการนำปุ๋ยหมักมาใช้เพื่อบำรุง และปรับปรุงดิน และใช้ปุ๋ยเคมีในการเติมธาตุอาหารให้เก้ดิน เกษตรกร ร้อยละ 47.0 มีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในการผลิต และเกษตรกร ร้อยละ 53.0 สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในการผลิต โดยเกษตรกรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมีความถี่ในการใช้เฉลี่ย 1.77 รอบต่อปี เนื่องจากในปัจจุบันมีการส่งเสริมเรื่องอันตรายจากสารเคมีมากขึ้น เกษตรกรส่วนใหญ่จึงหันมาใส่ใจเรื่อง สุขภาพ ลดการใช้สารเคมี โดยจะใช้วิธีผสมผสานในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช การใช้สารชีวภัณฑ์ เกษตรกร ร้อยละ 100.0 มีแหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อการผลิตตลอดทั้งปี โดยเกษตรกรในพื้นที่ต้องอาศัยน้ำฝนในการทำนาปีเพียง 1 ครั้งเท่านั้น ลักษณะ การจำหน่ายผลผลิต พบว่า เกษตรกรทั้งหมดนำผลผลิตไปจำหน่ายจ้ดรับซื้อด้วยตนเอง ในส่วนของมาตรฐานการผลิต พบว่า เกษตรกรยังไม่ได้ขอรับรองมาตรฐาน GAP และมาตรฐานอินทรีย์ กล่าวโดยสรุป เกษตรกรควรได้รับการส่งเสริมความรู้ ปัจจัย การผลิต และแหล่งกักเก็บน้ำหรือระบบชลประทาน เนื่องจากพบว่าเกษตรกรมีรถไถเดินตามในการเตรียมดินเท่านั้น และมี แหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อการผลิตตลอดทั้งปี เกษตรกรควรได้รับการส่งเสริมความรู้เรื่องมาตรฐาน จี เอ พี และ มาตรฐานอินทรีย์ ซึ่งจากการวิจัยพบว่ามีเกษตรกรส่วนหนึ่งที่มีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในการผลิต โดยใช้เฉลี่ยปีละ 1.77 ครั้ง ซึ่งหากมีการส่งเสริมความรู้ให้ผลผลิตภายใต้มาตรฐาน เกษตรกรจะมีการใช้สารเคมีอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ผลผลิตมีความ ปลอดภัย และลดต้นทุนได้จากการใช้สารเคมีมากเกินไป

3. ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวของเกษตรกร

เกษตรกรมีระดับความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวในระดับมากที่สุด เนื่องจากเกษตรกรมีประสบการณ์ใน การทำนามายาวนาน สืบทอดรุ่นต่อรุ่น อีกทั้งได้รับการอบรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยระดับความรู้ของเกษตรกรอยู่ใน ระดับมากที่สุด คือ การปลูกข้าวต้นเดียว การตากข้าว ให้อยู่ในระดับความชื้นมาตรฐาน 13-15 เปอร์เซ็นต์ การใช้สารเคมี ป้องกันกำจัดโรคพืชให้ถูกต้องตามอาการของโรคและแมลงและใช้ตามที่ฉลากระบุ การตรวจวิเคราะห์ดินก่อนการปลูก เพื่อวางแผนการบำรุงดิน การกำจัดวัชพืชร่อนการเพาะปลูก การเลือกเมล็ดพันธุ์ที่ดี ปลอดภัยและตรงตามสายพันธุ์ ไม่มีสิ่งเจือปน การคลุมเมล็ดพันธุ์ด้วยสารเคมีป้องกันกำจัดโรคพืช หรือสารชีวภัณฑ์ก่อนปลูก ใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การใช้เครื่องจักรกล ช่วยในการปลูก การเตรียมดินก่อนการปลูก เช่น การไถตะ การไถพรวน เป็นต้น การวางแผนการผลิต เช่น รอบการใส่ปุ๋ย การใช้สารป้องกันกำจัดโรคพืช เป็นต้น การใช้เครื่องจักรกลช่วยในการเก็บเกี่ยว และจัดเก็บข้าวในท้องที่สะอาด ปลอดภัย และแมลง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุนิสา วัชรเมษขลา (2545) พบว่า ความรู้ของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการ ยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ในด้านการใช้อินทรีย์วัตถุและการป้องกันกำจัดวัชพืชมอย่างมีนัยสำคัญ เกษตรกรที่มีความรู้มากจะ มีการยอมรับการใช้อินทรีย์วัตถุในการปลูกข้าวอินทรีย์มากขึ้น เช่นเดียวกันเกษตรกรที่มีความรู้มากจะมีการป้องกันกำจัด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

วิชาชีพมากขึ้นด้วย สอดคล้องกับวีระวุฒิ อัครธราดล (2545) พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อให้ได้มาตรฐาน

4. ความต้องการการส่งเสริมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวของเกษตรกร

เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวอยู่ในระดับมากที่สุด ในทุกประเด็น ได้แก่ ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการสนับสนุนระดับมากที่สุด คือ ต้องการเมล็ดพันธุ์ข้าว คุณภาพดี ต้องการแหล่งน้ำในการผลิต ต้องการเครื่องจักรในการเกษตรและสารชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดโรคและแมลง ด้านความรู้ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้เรื่องแหล่งน้ำในการผลิต ความรู้เรื่องพื้นที่ปลูก ความรู้เรื่องการใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร ความรู้เรื่องการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต และความรู้เรื่องการเก็บเกี่ยวและการรวบรวมผลผลิต ด้านวิธีการส่งเสริม พบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริม ระดับมากที่สุดในทุกประเด็น คือ การสื่อสารแบบกลุ่ม การสื่อสารแบบมวลชน และการสื่อสารรายบุคคล สอดคล้องกับ เรขา ศิริเลิศวิมล (2543) ได้ทำการศึกษาพบว่าเกษตรกรได้รับข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักกางมุ้งจากสื่อบุคคลและสื่อมวลชน โดยได้รับจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของภาครัฐมากที่สุด โดยส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารจาก 3-4 แหล่ง และเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2544) กล่าวถึงช่องทางการสื่อสารว่าจะเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตข้าวของเกษตรกร

5.1 ปัญหาด้านการเตรียมดิน พบว่า ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และพื้นที่ปลูกไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนะคือ ควรเก็บตัวอย่างดินเพื่อส่งวิเคราะห์ ควรมีเครื่องจักรในการเตรียมดิน และควรมีการเตรียมพื้นที่ปลูกให้เหมาะสม

5.2 ปัญหาด้านการเตรียมเมล็ดพันธุ์ พบว่าเมล็ดพันธุ์ไม่ได้มีโรคและแมลงปนมากับเมล็ดพันธุ์ ข้อเสนอแนะคือการจัดเก็บเมล็ดพันธุ์ต้องมีคุณภาพ และเมล็ดพันธุ์ไม่ควรมีโรคและแมลงปนมากับเมล็ดพันธุ์

5.3 ปัญหาด้านการปลูกและการดูแลรักษา พบว่า ขาดแคลนแรงงานคน สารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืชมีราคาแพง ข้อเสนอแนะคือการใช้เทคโนโลยีการผลิตเข้ามาช่วย และภาครัฐควรสนับสนุนสารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืชและควรส่งเสริมความรู้ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช สอดคล้องกับ ไสรินทร์ เดิมศรีรัตน์ (2552) พบว่า ประสบปัญหาด้านแรงงานและศัตรูข้าวระดับมาก ส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะให้ใช้กระสอบบอสำหรับ บรรจุเมล็ดพันธุ์ใหม่

5.4 ปัญหาด้านการเก็บเกี่ยว พบว่า ขาดแคลนแรงงานคนเก็บเกี่ยว ไม่มีเครื่องจักรเก็บเกี่ยว ผลผลิตมีความชื้นสูง ข้อเสนอแนะ ควรมีเครื่องจักรเก็บเกี่ยว ควรมียุ้งฉางในการเก็บรักษาที่เหมาะสม ภาครัฐควรสนับสนุนระบบการคมนาคมขนส่งที่สะดวก

5.5 ปัญหาด้านอื่นๆ พบว่า ราคาผลผลิตตกต่ำ แหล่งจำหน่ายผลผลิตมีจำนวนน้อย ค่าจ้างแรงงานสูง ขาดเงินลงทุน ปริมาณผลผลิตต่ำ และการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ไม่ทั่วถึง

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรทั้งหมดมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อย เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ขาดแรงงานภาคการเกษตร และเกษตรกรทั้งหมดได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร โดยการอบรมกับสำนักงานเกษตรอำเภอ ดังนั้นในการส่งเสริมการผลิตข้าวโดยใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวอย่างมีประสิทธิภาพ เกษตรกรต้องเล็งเห็นถึงความสำคัญของการลดต้นทุนการผลิตและการแก้ปัญหาขาดแคลนแรงงานภาค

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

การเกษตรโดยการใช้เทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเตรียมการผลิตจนถึงการเก็บเกี่ยวและการดูแลหลังการเก็บเกี่ยวให้เกิดความยั่งยืน โดยใช้วิธีการส่งเสริมแบบรายกลุ่ม แบบมวลชน และรายบุคคล โดยการจัดให้มีการอบรม การจัดให้มีแปลงสาธิต ศูนย์เรียนรู้ เป็นต้น ซึ่งจะเป็ต้นแบบของการผลิตข้าวให้เกษตรกรได้ศึกษาดูงาน และเป็นจุดแลกเปลี่ยนประสบการณ์และนำไปปฏิบัติในแปลงของตนเองต่อไป

2. จากการศึกษาสภาพการผลิตข้าวของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรควรได้รับการส่งเสริมปัจจัยการผลิต เช่น เครื่องจักรกลและอุปกรณ์ทางการเกษตรในการปลูก และการเก็บเกี่ยว เนื่องจากพบว่าเกษตรกรมี รถไถเดินตามในการเตรียมดินเท่านั้น และเกษตรกรควรได้รับการส่งเสริมมาตรฐานการผลิต เช่น จี เอ พี และ อินทรีย์ ซึ่งจากการวิจัยพบว่ามีเกษตรกรส่วนหนึ่งที่มีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในการผลิต โดยใช้เฉลี่ยปีละ 1.77 ครั้ง ซึ่งหากมีการส่งเสริมให้ผลิตภายใต้มาตรฐาน เกษตรกรจะมีการใช้สารเคมีอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และผลผลิตมีความปลอดภัย ลดต้นทุนการใช้สารเคมีมากเกินความจำเป็น

3. จากการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าว พบว่า เกษตรกรมีการยอมรับในการนำไปปฏิบัติทุกเทคโนโลยี ตั้งแต่การเตรียมการปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว และหลังการเก็บเกี่ยว แต่การยอมรับและนำไปปฏิบัติในแปลงนาของตน ขึ้นอยู่กับระดับความรู้ และระดับปัญหาของเกษตรกร ส่งผลให้มีบางเทคโนโลยีที่ต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์การผลิตในปัจจุบันและตัวเกษตรกรเป้าหมายเองด้วย

4. จากการศึกษาความต้องการการส่งเสริมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านความรู้ ด้านการสนับสนุน โดยในปัจจุบันโลกของเราก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ โลกมีการนำเทคโนโลยี ที่เกิดจากการนำองค์ความรู้ต่างๆมาต่อยอด อีกทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และติดต่อสื่อสารกันได้อย่างทั่วถึง และทั่วโลก ให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่เสมอ โดยควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าถึงแอปพลิเคชัน และแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต สื่อออนไลน์ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีมาประยุกต์ในการผลิตข้าว โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรมีการใช้สื่อหลายประเภทที่เหมาะสมกับเกษตรกรในพื้นที่ เพื่อให้เข้าถึงเกษตรกรได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย อีกทั้งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรมีการบูรณาการกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน เพื่อส่งเสริมการทำการตลาดออนไลน์ เพื่อแก้ไขปัญหาแหล่งจำหน่ายผลผลิตในพื้นที่มีน้อย โดยจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความต้องการให้เจ้าหน้าที่เข้าไปแนะนำให้ความรู้เรื่องการผลิตข้าว ทางไลน์ วิดีโอคอล และทางโทรศัพท์ในระดับมากที่สุด แต่มีความต้องการให้เจ้าหน้าที่ติดต่อทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) เพื่อแนะนำความรู้เรื่องการผลิตข้าวในระดับน้อย ซึ่งอาจเป็นผลมาจากกระตือรือร้นของเทคโนโลยีที่ไม่ตอบโจทย์เกษตรกรที่ไม่เชี่ยวชาญในการใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ควรใช้การอบรม การสาธิต การนำเกษตรกรไปศึกษาดูงาน การวัดเวทีชุมชนในรูปแบบกลุ่มแปลงใหญ่ เพื่อเข้าไปส่งเสริมความรู้และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีให้แก่เกษตรกร ในด้านการสนับสนุน ภาครัฐควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่นเมล็ดพันธุ์คุณภาพดี และเครื่องจักรกลทางการเกษตร เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตและลดปัญหาขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตรโดยใช้เทคโนโลยีและเครื่องจักรกลเข้ามาทดแทน

5. จากการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตข้าวของเกษตรกร พบว่า ปัญหาด้านการเตรียมดิน ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ข้อเสนอแนะคือ เกษตรกรควรเก็บตัวอย่างดินเพื่อส่งวิเคราะห์และมีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ ภาครัฐควรมีการส่งเสริมเมล็ดพันธุ์ที่ไม่มีโรคและแมลงปนมากับเมล็ดพันธุ์ มีการส่งเสริมการจัดเก็บเมล็ดพันธุ์ต้องให้มีคุณภาพ เกษตรกรควรแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานคนโดยการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย และภาครัฐควรสนับสนุนสารเคมีป้องกันกำจัดโรคพืชและควรส่งเสริมความรู้ในการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ปัญหาด้านการเก็บเกี่ยว เกษตรกรควรมียุ้งฉางในการ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11 The 11th STOU National Research Conference

เก็บรักษาที่เหมาะสม ภาครัฐควรสนับสนุนระบบการคมนาคมขนส่งที่สะดวก และควรมีการประกันราคาเพื่อป้องกันปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำและการกดราคาจากโรงสีและพ่อค้าคนกลาง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาแนวทางการส่งเสริมให้เกษตรกรมีการผลิตภายใต้การรับรองได้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) หรือมาตรฐานอินทรีย์ เพื่อให้ผลผลิตมีความปลอดภัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน

ควรมีการศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาของกลุ่มของเกษตรกรอำเภอทุ่งช้างเพื่อให้มีการจัดทำแผนการส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่ให้มีความสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและสามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564). ทะเบียนเกษตรกรจังหวัดน่าน สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2564
จาก <http://www.farmer.doae.go.th/farmer/index1>
- เกียรติพร ศรีชนะ. (2545). ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน จังหวัดขอนแก่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- โฉมศิริ แก้วเกตุ. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวแบบชีวภาพในจังหวัด สุพรรณบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , นนทบุรี.
- ขุนวิภา รุ่งกำจัด. (2555). การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวตามกระบวนการโรงเรียนชาวนาของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวในจังหวัดอ่างทอง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , นนทบุรี.
- ถนอมศักดิ์ ชัยยาค่า. (2549). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร จังหวัดลำปาง (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ดีพิมพ์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2551:177). สารสนเทศในงานส่งเสริมการเกษตร ใน ประมวลสาระชุด วิชาการส่งเสริมการเกษตร เพื่อการพัฒนา หน่วยที่ 13 หน้า 177 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , นนทบุรี.
- เยาวพา ชูประภาวรรณ. (2547). การยอมรับนวัตกรรมใหม่. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- เราา ศิริเลิศวิมล. (2543). การยอมรับเทคโนโลยีการปลูกผักกางมุ้งของเกษตรกรในจังหวัดกาญจนบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย. (2563). เกี่ยวกับข้าว สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2564 จาก <http://www.thairiceexporters.or.th/>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2563). ข้อมูลการผลิตสินค้าเกษตร สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2564
จาก <https://www.oae.go.th/>
- สุนิสา วัชรเมฆลา. (2545). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในโครงการเสริมประสิทธิภาพเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์(วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.